

INNOWACJA PEDAGOGICZNA

organizacyjno-metodyczna

Imię i nazwisko autora:

Janusz Harpula

Temat innowacji:

Człowiek wobec holokaustu

„Jeśli ci umilkną, kamienie wołać będą”

Biblia, Łk 19,40

Nazwa szkoły: Szkoła Podstawowa im. ks. Franciszka Wosia w Świętoniowej

Autor: Janusz Harpula

Temat: „Człowiek wobec holokaustu”

Przedmiot: język polski

Rodzaj innowacji: organizacyjno-metodyczna

Data wprowadzenia: 01.09.2022

Data zakończenia: 16. 06.2023

Zakres innowacji:

Adresatami innowacji są chętni uczniowie klasy 6-8. Czas realizacji innowacji obejmuje rok szkolny 2022/2023

Zajęcia innowacyjne odbywać się będą w ramach zajęć pozalekcyjnych, specjalnych spotkań- wieczorów filmowych oraz wyjazdów do Muzeum w Przeworsku, Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej, synagogi w Łańcucie i Państwowego Muzeum na Majdanku(Bełżcu) oraz akcji i happeningów z okazji Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu, Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką oraz Rocznicy Powstania w Getcie Warszawskim (akcja Żonkile Muzeum Polin).

Dzisiejszy świat jest niezwykle "trudny" dla młodego człowieka. W mediach udostępniane są materiały propagujące agresję, rasizm i szerzące nienawiść do innych narodów, zawierające treści pełne nienawiści, wulgaryzmów i stereotypów. Należy uświadamiać uczniom, że pewne wartości niezależnie od kraju, narodu, wyznania, kultury i religii są tak samo ważne dla wszystkich ludzi.

Niniejsza innowacja ma na celu szerzenie idei tolerancji, co skutecznie przeciwdziałać współczesnemu antysemityzmowi i rasizmowi. Uczy świadomego uczestnictwa w życiu publicznym kraju i świata. Zagłada Żydów pokazuje, jak tragiczne mogą być konsekwencje nieodrzuconych wcześniej uprzedzeń, nieskonfrontowanych z rzeczywistością obaw oraz zafałszowań i kłamstw. Wskazuje także na niebezpieczeństwo pojawiania się charyzmatycznych przywódców, którzy potrafią manipulować ludźmi, zwłaszcza młodymi, poprzez odwoływanie się do różnego rodzaju stereotypów, fobii, ignorancji czy po prostu niewiedzy.

Ma ona zachęcać i motywować uczniów do poznawania nie tylko blasków historii, ale również jej cieni. Jak piszą Robert Szucha i Piotr Trojański w *„Programie nauczania o historii i zagładzie Żydów”*: *„Zło, które miało miejsce w przeszłości, można zaprząć w służbę przyszłego dobra wyłącznie poprzez uczciwe spojrzenie w tę przeszłość. Nie zwalczymy zła, jeśli uczciwie nie spojrzymy zarówno na negatywne, jak i pozytywne aspekty naszej natury. Takie podejście do edukacji wyrabia w młodzieży umiejętność perspektywicznego patrzenia i krytycznego myślenia, poza tym uczy podejmowania moralnych decyzji.”*¹

Tematyka holokaustu stanowi istotny element nie tylko edukacji historycznej, ale również patriotycznej.

Motywacja wprowadzenia innowacji:

Innowacja *„Człowiek wobec holokaustu”* jest moją odpowiedzią na narastający w naszym społeczeństwie brak tolerancji, jestem przekonany, że edukacja może stanowić skuteczną zaporę przeciwko złu „epoki pieców”; złu, które nie tylko może się powtarzać, lecz także się powtarza a także wyjście naprzeciw wymogom edukacyjnym zawartym w aktualnej podstawie programowej dla II etapu edukacyjnego.

¹ Robert Szucha i Piotr Trojański, Holokaust .Programie nauczania o historii i zagładzie Żydów, Warszawa 2000, s.9

Zjawisko globalizacji, które obecnie obserwujemy, jest wynikiem przemian kulturowo-technicznych na świecie. Ma wpływ na zmianę myślenia i postrzegania świata przez dzieci i młodzież. Dlatego też obecnie widać potrzebę zmiany modelu wychowawczego, który opiera się na edukacji młodego pokolenia do pewnej kultury, stałej i ponadczasowej. Przypomnijmy sobie, ile pokoleń musiało walczyć z uprzedzeniami narodowościowymi po zakończeniu II Wojny Światowej. Ile czasu musi jeszcze upłynąć, żeby zapomnieć o stereotypach funkcjonujących w naszym społeczeństwie? Kolejne pokolenie już dziś boryka się z tym samym problemem, dlatego warto pomyśleć o tym, jak można kształtować umiejętność krytycznego myślenia, która w przyszłości pozwoli unikać poddania się wszelkim manipulacjom.

Na podstawie wieloletnich obserwacji oraz przeprowadzonych diagnoz w pracy w szkole podstawowej a wcześniej w gimnazjum zauważyłem, że uczniom najbardziej brakuje wiedzy i zrozumienia mechanizmów powstawania każdego uprzedzenia a także rozmowy na temat współczesnych problemów świata i społeczeństwa, w którym przyszło im żyć. Dlatego też główną przyczyną opracowania innowacji była potrzeba odpowiedzialności za moich uczniów, którym należy uświadomić, że w życiu będą zmuszeni do podejmowania wielu ważnych decyzji, będą musieli wybierać pomiędzy dobrem i złem czasem może z narażeniem własnego stanu posiadania. Powinni zatem umieć brać odpowiedzialność za swoje czyny, za działanie jak również za jego brak oraz za konsekwencje, które po nim następują.

Wprowadzenie proponowanej innowacji pedagogicznej nie wymaga specjalistycznej bazy dydaktycznej, zatem posiadane przez szkołę zasoby organizacyjne zaspokoją w zasadniczej części potrzeby wynikające z jej realizacji.

Opis innowacji:

I. Wstęp

Wiek XX to czas totalitaryzmów, zbrodni przeciwko ludzkości, ludobójstwa; to wiek Holokaustu. Skala tego zła przeraża do dziś.

Chcąc zatem kształcić człowieka tolerancyjnego, otwartego na każdą odmienność, szanującego cudze przekonania, wrażliwego na nieszczęścia innych, mającego budować przyszłość w oparciu o poszanowanie życia i godność istoty ludzkiej powinniśmy dać mu wiedzę o czasach, w których ludzi pozbawiano w nieludzki sposób tej godności i życia

II. Założenia ogólne

1. Innowacja skierowana jest do uczniów klasy 6-8
2. Główne założenia pracy na innowacyjnych zajęciach:
 - wykorzystanie różnych źródeł informacji i form zajęć, aby zrozumieć pojęcie antysemityzmu i rasizmu
 - dostrzeganie ciągłości procesów historycznych,
 - rozumienie związków przyczynowo- skutkowych analizowanych wydarzeń historycznych,
 - podjęcie rozmowy z młodzieżą o trudnych kwestiach, np. o różnych postawach Polaków wobec Holokaustu,
 - zapoznanie się z podstawowymi prawami człowieka,
 - wdrożenie pracy metodą projektu i e-learningu,
 - wychowanie do wartości,
 - kształtowanie postaw prospołecznych uczniów.

III. Cele innowacji

Cel główny:

- uczniowie będą świadomi tego, że problem ludzkiej tożsamości jest złożony i dotyczy każdego człowieka,
- kształtowanie u uczniów postaw sprzyjających ich rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takich jak uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi i kultura osobista;
- kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, postawy szacunku dla innych kultur i tradycji oraz umiejętności zapobiegania dyskryminacji,
- umiejętność wyjaśniania pojęć: antysemityzm, totalitaryzm, rasizm, nietolerancja , mowa nienawiści, akcja Reinhard, Holokaust,
- uświadomienie negatywnych skutków nietolerancji,
- rozwijanie i upowszechnianie edukacji antydyskryminacyjnej tak, aby każdy uczeń współtworzył świat wolny od dyskryminacji i przemocy,
- promowanie postawy patriotyzmu lokalnego i narodowego,

- przestrzeganie zasad kultury osobistej, szanowanie innych kultur, poglądów i obyczajów,
- kształtowanie postaw tolerancji,
- wykorzystanie technik informacyjnych do pogłębiania wiadomości na tematy związane z zajęciami,
- zaktywizowanie twórcze uczniów,
- wskazanie ciekawych sposobów spędzania wolnego czasu,
- udział w życiu kulturalnym szkoły i środowiska,
- rozwój osobowości ucznia, pogłębianie pewności siebie, wiary we własne możliwości, otwartości na nowe działania,
- rozwijanie umiejętności pracy w grupie,
- kształcenie umiejętności korzystania z różnorodnych źródeł wiedzy i informacji.
- kształtowanie postaw twórczych i wychowanie przez sztukę
- zaangażowanie w proces dydaktyczny uczniów zdolnych.
- wykorzystanie wszelkich dostępnych metod, technik, materiałów i pomocy dydaktycznych w celu uatrakcyjnienia i wzbogacenia procesu dydaktycznego.
- nawiązanie współpracy ze instytucjami

Cele szczegółowe:

- uczniowie lepiej zrozumieją historyczne wydarzenia i ich kontekst oraz współczesną historię Polski,
- zachęcanie do otwartości na bogactwo kultury i tradycji żydowskiej oraz innych kultur
- kształtowanie u uczniów szacunku wobec ludzi starszych i ich trudnej historii,
- zrozumienie podstawowych dylematów związanych z tożsamością żydowską
- dostrzeganie różnych przejawów rasizmu, antysemityzmu i nietolerancji we współczesnym świecie
- uświadamianie sobie własnych stereotypów i uprzedzeń.
- umiejętność rozmawiania o doświadczeniach własnych lub innych ludzi związanych z dyskryminacją.
- uczniowie potrafią omówić zjawisko zbiorowego myślenia we własnym otoczeniu.
- uczniowie potrafią ocenić na przykładach, kiedy pojawia się kwestia dyskryminacji.
- uczniowie dowiadują się i doświadczają tego, jakie sposoby reagowania na dyskryminację mogą być skuteczne.
- pozyskanie wiedzy na temat różnorodnych instrumentów przeciwdziałania dyskryminacji oraz umiejętności ich wykorzystania

- rozwijanie cech takich jak: odwaga cywilna i odpowiedzialność osobista za reagowanie i przeciwdziałanie wszelkim aktom dyskryminacji i przemocy
- rozwijanie umiejętności postrzegania ludzi nie przez pryzmat stereotypowych cech i przynależności do różnych grup społecznych, ale poprzez indywidualne właściwości każdej z osób
- uczniowie potrafią wymienić działania i sposoby reagowania mające przeciwdziałać uprzedzeniom
- uczniowie umieją pracować metodą projektu i z wykorzystaniem e-learningu

IV. Metody i formy

Nauczyciel *Janusz Harpula* realizuje następujące zadania:

- organizuje miejsce pracy do zaplanowanych działań.
- udostępnia materiały źródłowe na swojej stronie internetowej
- organizuje wycieczki tematyczne
- pracuje metodami aktywnymi z wykorzystaniem pracy w grupach i e learningu

W realizacji wymienionych celów zasadne jest stosowanie zróżnicowanych metod pracy przede wszystkim wyzwalających aktywność uczenia się oraz umożliwiających samodzielność w formułowaniu wniosków:

Metody:

- aktywizujące (drama, burza mózgów,)
- słowne (wypowiedzi, praca z tekstem, czytanie)
- czynne (rysowanie, tworzenie plakatów)
- oglądowe (pokaz, happening, prezentacja komputerowa, filmy).

Formy organizacyjne:

Wykorzystanie wszystkich możliwych form pracy:

- praca indywidualna,
- praca zbiorowa,
- praca w grupie i zespole.

Praca zespołowa i indywidualna w oparciu zarówno o podręcznik i tradycyjne metody nauczania, jak również techniki multimedialne.

Samodzielna praca ucznia po zajęciach lekcyjnych

Stała prezentacja prac projektowych uczniów powstałych w czasie zajęć pozalekcyjnych.

Wycieczki edukacyjne: Przeworsk, Markowa, Łańcut, Majdanek

V. Przewidywane osiągnięcia (korzyści wdrożenia innowacji)

Uczniowie:

- wiedzą na czym polegał terror panujący na ziemiach okupowanych i znają warunki egzystencji ludności żydowskiej w gettach
- potrafią objaśnić, co symbolizuje Auschwitz
- potrafią objaśnić własnymi słowami, co to są uprzedzenia i jak powstają.
- potrafią objaśnić, co to jest antysemityzm.
- odkrywają lokalne historie związane z tematem,
- pogłębiają zrozumienie złożoności faktów historycznych oraz umiejętności analizy historii Żydów polskich,
- pogłębiają umiejętność bycia otwartym na inność,
- rozumieją pojęcia i terminy: zbrodnia wojenna, zbrodnia przeciw ludzkości, zbrodnia ludobójstwa;
- potrafią w filmowym przekazie artystycznym odróżnić fikcję od faktów i inspiracji historycznych;
- potrafią analizować i interpretować różne materiały źródłowe (dokumenty, materiały propagandowe i źródła ikonograficzne).

- zdobywają wiedzę w sposób kreatywny, gdyż samodzielnie lub w zespołach przygotowują prezentację, przemówienie i plakaty
- wykorzystują możliwości jakie daje Internet
- mają możliwość odwiedzenia ciekawych miejsc

VI. Tematyka zajęć

Zagadnienia zostały opracowane w oparciu o podstawę programową kształcenia ogólnego dla II etapu edukacyjnego, uzupełniają ją, poszerzają. Przewidziano realizację *16 bloków tematycznych minimum każdy po 2 godziny lekcyjne:*

- 1.O ludzkiej tożsamości.*
- 2. Uliczka Żydowska w latach 20 XX w.*
- 3.Powstanie uprzedzeń etnicznych i religijnych.*
- 4.Mowa nienawiści.*
- 5.Kultura Żydów na podstawie „Mendla Gdańskiego”.*
- 6.Problem XIX- wiecznego antysemityzmu na podstawie noweli Konopnickiej.*
- 7.Stosunki polsko-żydowskie w czasie holokaustu*
- 8. O akcji Reinhard.*
- 9.W jaki sposób media informują o wybrykach na tle rasistowskim?*
- 10.Polacy i Żydzi – razem ale obok siebie. Jakie są granice wolności słowa?*
- 11.„Przeciw zapomnieniu i obojętności” – na podstawie wiersza Campo di Fiorii*
- 12.Getto –element wykluczenia*
- 13.Jak ludzie mogli ludziom zgotować taki los?*
- 14.Wiersz oskarżenie – „Warkoczek”.*

15. Nietolerancja i dyskryminacja: ignorować czy zwalczać?

16. Polacy ratujący Żydów

VII. Ewaluacja

W celu dokonania ewaluacji programu, na bieżąco zbierane będą informacje na temat jej realizacji: opinie uczniów uzyskiwane podczas bezpośrednich wywiadów i obserwacji. Na bieżąco też będą wprowadzane niezbędne zmiany i korekty programu, stosownie do uzyskiwanych informacji zwrotnych.

W celu uzyskania informacji zwrotnej nauczyciel przeprowadzi:

- ankietę wstępną i ankietę końcową dotyczącą postaw związanych z holokaustem,
- rozmowy indywidualne i grupowe z uczniami,
- rozmowy z rodzicami,
- ankietę ewaluacyjną
- obserwowanie wyników prezentacji pracy i postępów uczniów jako efektu końcowego.

Ewaluacja będzie miała na celu sprawdzenie, czy realizacja innowacji przebiega zgodnie z założeniami i czy uzyskiwane efekty spełniają oczekiwania autora.

Szczegółowa analiza wyników ankiety, przeprowadzonych rozmów, obserwacji pozwoli ocenić stopień realizacji zamierzonych celów. Działania te pomogą wyciągnąć wnioski, zaplanować pracę i ewentualnie zmodyfikować metody pracy.

Wszystkie wyniki i uwagi zostaną opracowane w sprawozdaniu, które zostanie przedstawione po jej zakończeniu radzie pedagogicznej na zebraniu podsumowującym roczną pracę.

VIII. Spodziewane efekty

- Zrozumienie , czym jest tolerancja, gdyż nawet najmniejsza akcja społeczna, rozmowa, artykuł, lekcja czy nawet najmniejszy gest, które nakierowane są na uświadamianie, edukację i przybliżenie tematu braku akceptacji powoduje zwiększenie naszej wiedzy na dany temat
- Zaangażowanie uczniów na zajęciach pozalekcyjnych.

Wpływ na uczniów:

- Rozwój osobowości ucznia, pogłębianie pewności siebie, wiary we własne możliwości, otwartości na nowe działania.
- Przygotowanie uczniów do funkcjonowania we współczesnym świecie.
- Podniesienie poczucie własnej wartości ucznia poprzez lepsze poznanie samego siebie i własnych zalet.

Wpływ na pracę szkoły:

- Podnoszenie jakości pracy szkoły poprzez poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych
- Rozwój zawodowy nauczyciela prowadzącego innowację
- Indywidualizacja nauczania – podnoszenie wyników edukacyjnych uczniów
- Promocja szkoły w środowisku lokalnym i ogólnopolskim

IX. Podsumowanie

Niniejsza innowacja ma na celu zaprezentowanie uczniowi starszych klas szkoły podstawowej korzyści płynących z bycia człowiekiem tolerancyjnym, otwartym na każdą odmienność, szanującego cudze przekonania, wrażliwego na nieszczęścia innych, szanującego życia i godność istoty ludzkiej .

W związku z dokonującymi się w naszym kraju procesami transformacji społecznej i postępującej demokratyzacji życia społecznego tolerancja staje się istotnym zagadnieniem wychowawczym. Jedynymi sposobami przeciwdziałającymi uprzedzeniom i sprzyjającymi kształtowaniu postaw tolerancji jest poznawanie „innego”. Aby szkoła mogła funkcjonować dzieci muszą się do siebie przystosować mimo odmiennych temperamentów, zdolności, zainteresowań. Wymaga to kształtowania osobowości maksymalnie otwartych na drugiego człowieka, nie tylko z własnego kręgu, ale i z dalszego. Życzliwość wobec innych nie rozwija się spontanicznie, wraz z wiekiem jednostki, bez udziału wychowania i przez sam fakt udziału jednostki w życiu grupy społecznej. Dlatego jednym z zadań edukacji powinno być

kształtowanie wrażliwości na los drugiego człowieka. Podstawą wychowania powinien być pogląd, że ludzie nie tylko coś łączy, ale poszczególne osoby różnią się między sobą indywidualnością. Życie zgodne z indywidualnością czyni człowieka autentycznym. Dzięki niej jest on istotą niezastąpioną i niepowtarzalną. Stąd indywidualność jest pewną wartością, która ma prawo do zabezpieczenia przed ztratą. Służyć by temu miały zajęcia, na których dzieci odkrywałyby same siebie. Poznawałyby swoje zalety i wady.

Bibliografia:

1. Zdzisława Barankiewicz, Karol Becker, Ewa Bobińska, Aleks Dancyg, Izrael Kertzner, Katarzyna Koszewska, Robert Szuchta, Piotr Trojański, Arkadiusz Walczak, Zachować pamięć. Poradnik dla nauczycieli, CODN, Warszawa 2008,
2. Adam Bulandra Jakub Kościółek, Lekcje tolerancji. Pakiet edukacyjny dla nauczycielek i nauczycieli, Kraków 2017
3. Robert Szuchta Piotr Trojański, Jak uczyć o holokauście. Poradnik metodyczny do nauczania o Holokauście w ramach przedmiotów humanistycznych w zreformowanej szkole, ORE, Warszawa 2012
4. FilMOTEKA szkolna. Scenariusze zajęć i materiały pomocnicze dla nauczycieli pod redakcją Marianny Hajdukiewicz i Sylwii Żmijewskiej-Kwiręg, Warszawa 2010
5. Marta Małek, Scenariusz zajęć „Uczymy się tolerancji”, ORE, Warszawa 2018
6. Wybór źródeł do nauczania o Zagładzie Żydów na okupowanych ziemiach polskich, Stowarzyszenie Centrum Badań nad Zagładą Żydów, Warszawa 2010
7. Zeszyty: Historia Żydów w Europie i antysemityzm do 1945 r, Współczesny antysemityzm w Europie, Uprzedzenia, dyskryminacja, rasizm i antysemityzm. Materiały użytku szkolnego przygotowane przez OBWE/ODIHR i Dom Anny Frank, Kraków 2008
8. Robert Szuchta, 1000 lat historii Żydów polskich. Podróż przez wieki, Muzeum Historii Żydów, Warszawa 2017
9. Robert Szuchta, Piotr Trojański, Holocaust: program nauczania o historii i zagładzie Żydów na lekcjach przedmiotów humanistycznych w szkołach ponadpodstawowych, Warszawa 2000
10. Narodowy socjalizm i Holocaust - aktywna pamięć europejska. Seminaria i warsztaty dla nauczycieli, studentów i uczniów na temat nauczania o okresie narodowego socjalizmu i Holokauście finansowane ze środków Komisji Europejskiej w ramach Programu EUROPA DLA OBYWATELI 2007-2013 - Kultura i Edukacja, Kraków 2009
11. Wystawa Żydzi w Polsce. Swoi czy obcy? , Centrum Polsko-Niemieckie w Krakowie, Kraków 2002
12. Polacy i Żydzi. Nauczanie o Holokauście w perspektywie ośmiu wieków dziejów Żydów w Polsce, praca zbiorowa, CODN, Warszawa 2008

13. Robert Szuchta, Piotr Trojański, Zrozumieć Holokaust. Książka pomocnicza do nauczania o zagładzie Żydów, Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012
14. 75 lat po „Aktion Reinhardt” współczesna pamięć o Zagładzie Żydów polskich. Teka edukacyjna, Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Oświęcim 2018
15. Daniel Koreś, Tak, jak gdyby nas nigdy nie było. O Aktion „Reinhardt”- niemieckiej operacji wymordowania Żydów na terenach Generalnego Gubernatorstwa i Okręgu Białostockiego w latach 1942-1943, Warszawa 2021
16. Scenariusze. Horyzontalna edukacja historyczna w działaniach niedyskryminacyjnych dla nauczyciela, Praca zbiorowa, Polin, Warszawa 2019